

**KONSTITUCINIO TEISMO TEISĖJŲ
TOMOS BIRMONTIENĖS IR ALGIRODO TAMINSKO
ATSKIROJI NUOMONĖ**

**Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2011 m. sausio 6 d. nutarimo
„Dėl Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo (1999 m. gegužės
18 d. redakcija) 67 straipsnio 3 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“
konstitucinės justicijos byloje Nr. 13/08**

2011 m. sausio 10 d.

Norėtume išdėstyti atskirtąją nuomonę dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2011 m. sausio 6 d. priimto nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo (1999 m. gegužės 18 d. redakcija) 67 straipsnio 3 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (toliau – Nutarimas).

Nepritariame Konstitucinio Teismo nuomonei, kad šioje konstitucinės justicijos byloje ginčyta Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo (1999 m. gegužės 18 d. redakcija) 67 straipsnio 3 dalies nuostata „autoriaus teisių ar gretutinių teisių subjektas gali reikalauti kompensacijos, kurios dydis apskaičiuojamas nuo atitinkamo kūrinio ar gretutinių teisių objekto teisėto pardavimo kainos, didinant ją iki 200 procentų, o esant pažeidėjo tyčiai – iki 300 procentų“ prieštaravo Konstitucijai tik tiek, kiek yra numatytas tik vienas tokio didinimo kriterijus – kaltės forma ir nėra nustatyta kitų kriterijų, į kuriuos turi atsižvelgti teismas.

Mūsų nuomone, **visa** ginčyta Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo (1999 m. gegužės 18 d. redakcija) 67 straipsnio 3 dalies nuostata „autoriaus teisių ar gretutinių teisių subjektas gali reikalauti kompensacijos, kurios dydis apskaičiuojamas nuo atitinkamo kūrinio ar gretutinių teisių objekto teisėto pardavimo kainos, didinant ją iki 200 procentų, o esant pažeidėjo tyčiai – iki 300 procentų“ prieštaravo Konstitucijai.

Šios konstitucinės justicijos bylos esminis klausimas buvo Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo (1999 m. gegužės 18 d. redakcija) 67 straipsnio 3 dalyje nustatyto kompensacijos dydžio apskaičiavimo konstitucingumo vertinimas.

Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo (1999 m. gegužės 18 d. redakcija) 67 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad kompensacijos dydis apskaičiuojamas nuo atitinkamo kūrinio ar gretutinių teisių objekto teisėto pardavimo kainos. Sutinkame su Konstitucinio Teismo pozicija, kad nei Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo (1999 m. gegužės 18 d. redakcija) 67 straipsnio 3 dalyje, nei kituose šio įstatymo straipsniuose *expressis verbis* nebuvo atskleista, ką reiškia formuluotė „kūrinio ar gretutinių teisių objekto teisėto pardavimo kaina“. Pritariame ir tam, kad sąvoka „kūrinio ar gretutinių teisių objekto teisėto pardavimo kaina“ gali būti suprantama ir aiškinama įvairiai, *inter alia* ją aiškinti gali ir ordinariniai teismai

savo praktikoje. Konstitucinis Teismas Nutarime šią kainą interpretavo ir kaip mažmeninę kūrinio ar gretutinių teisių objekto kainą, ir kaip kitokią, ne mažmeninę, kainą, pavyzdžiui, kainą, kurią kūrinio ar gretutinių teisių objekto teisėto pardavimo atveju gauna autorius ar gretutinių teisių subjektas.

Nutarime pažymėta, kad Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo (1999 m. gegužės 18 d. redakcija) 67 straipsnio 3 dalyje nustatytas teisinis reguliavimas, pagal kurį kūrinio ar gretutinių teisių objekto teisėto pardavimo kaina laikyta kompensacijos apskaičiavimo kriterijumi, nebuvo aiškus, leido įvairiai interpretuoti kūrinio ar gretutinių teisių objekto kainą; šis reguliavimas nebuvo aiškus dar ir todėl, kad nebuvo nustatyta, į kokį kūrinio ar gretutinių teisių objektų, *inter alia* neteisėtų kopijų, kiekį reikia atsižvelgti apskaičiuojant kompensacijos dydį – tik realizuotų (parduotų) ar ir nerealizuotų.

Toks nustatyto teisinio reguliavimo neaiškumas, mūsų nuomone, yra esminis. Jis gali iškreipti pačios kompensacijos esmę ir sudaryti prielaidas asmeniui, turinčiam teisę vietoj nuostolių atlyginimo reikalauti kompensacijos, piktnaudžiauti teise, *inter alia* todėl, kad „neaiški“ kūrinio ar gretutinių teisių objekto teisėto pardavimo kaina gali būti dauginama iš kūrinio ar gretutinių teisių objektų skaičiaus, kuris taip pat yra neaiškus (ar tokia kaina gali būti dauginama iš realizuotų (parduotų), ar ir iš nerealizuotų kūrinio ar gretutinių teisių objektų skaičiaus) ir padidinama iki 200 procentų, o esant pažeidėjo tyčiai – iki 300 procentų. Pažymėtina, kad pagal Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatyme (1999 m. gegužės 18 d. redakcija) įtvirtintą teisinį reguliavimą nėra numatyta galimybė teismui didinti priteisiamos žalos (nuostolių) dydį.

Pažymėtina, jog Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad vienas esminių Konstitucijoje įtvirtinto teisinės valstybės principo elementų yra teisinis tikrumas ir teisinis aiškumas. Teisinio tikrumo ir teisinio aiškumo imperatyvas suponuoja tam tikrus privalomus reikalavimus teisiniam reguliavimui: jis privalo būti aiškus ir darnus, teisės normos turi būti formuluojamos tiksliai, jose negali būti dviprasmybių (Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d., 2004 m. sausio 26 d., 2008 m. gruodžio 24 d., 2009 m. birželio 22 d., 2010 m. gegužės 13 d. nutarimai, 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas).

Konstitucinis imperatyvas atlyginti materialinę ir moralinę žalą yra neatsiejamas nuo Konstitucijoje įtvirtinto teisingumo principo: įstatymais turi būti sudarytos visos reikiamos teisinės prielaidos už padarytą žalą atlyginti teisingai. Taigi Konstitucijoje reikalaujama įstatymu nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kad asmuo, kuriam neteisėtais veiksmais buvo padaryta žala, visais atvejais galėtų reikalauti teisingo tos žalos atlyginimo ir tą atlyginimą gauti (Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 19 d., 2009 m. kovo 27 d. nutarimai).

Konstitucijoje netoleruojamas toks teisinis reguliavimas, kai teismas, pagal Konstituciją (*inter alia* jos 109 straipsnį) privalantis vykdyti teisingumą, negali, atsižvelgdamas į visas turinčias reikšmės bylos aplinkybes, nustatyti asmeniui padarytos materialinės ir (arba) moralinės žalos dydžio ir, vadovaudamasis teise, *inter alia* nenusižengdamas teisingumo,

protingumo, proporcingumo imperatyvams, priteisti teisingo atlyginimo už asmens patirtą materialinę ir (arba) moralinę žalą (Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 19 d., 2009 m. kovo 27 d. nutarimai).

Pažymėtina ir tai, kad pagal teisinio reguliavimo, nustatyto Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo (1999 m. gegužės 18 d. redakcija) 67 straipsnyje, prasmę kompensacija turėtų būti nuostolių ir materialinės žalos atlyginimui alternatyvus autoriaus teisių ir gretutinių teisių subjektų pažeistų teisių gynimo būdas, taikomas tik tada, kai nėra galimybės apskaičiuoti žalą (nuostolius). Jeigu bylą dėl kompensacijos priteisimo nagrinėjantis teismas, vadovaudamasis teisingumo, protingumo, proporcingumo bei kitais bendraisiais teisės principais ir atsižvelgdamas į faktines bylos aplinkybes, gali nustatyti, kokia kaina turi būti laikoma teisėto pardavimo kaina ir iš kokio kūrinių ar gretutinių teisių objektų skaičiaus ji turi būti dauginama, tam, kad būtų priteista teisinga kompensacija, teismas turėtų priteisti nuostolių (žalos) atlyginimą. Vadinasi, teisiniu reguliavimu turi būti įtvirtinti kitokie kompensacijos dydžio apskaičiavimo kriterijai.

Kompensacija negali būti suprantama kaip galimybė neteisėtai praturtėti ar kaip sankcija, taikoma už padarytą teisės pažeidimą, juolab kad yra nustatyta administracinė ar baudžiamoji atsakomybė už padarytą autorių teisių ir gretutinių teisių subjektų teisių pažeidimą.

Ginčijamoje Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo (1999 m. gegužės 18 d. redakcija) 67 straipsnio 3 dalies nuostatoje įtvirtintu teisiniu reguliavimu, pagal kurį kompensacijos dydis turėjo būti apskaičiuojamas pagal atitinkamo kūrinio ar gretutinių teisių objekto teisėto pardavimo kainą, kuri yra neaiški ir gali būti įvairiai interpretuojama, taip pat ir aiškiai nenustačius, į kokį kūrinių ar gretutinių teisių objektų, *inter alia* neteisėtų kopijų, kiekį reikia atsižvelgti nustatant kompensacijos dydį, kuris apskaičiuojamas nuo atitinkamo kūrinio ar gretutinių teisių objekto teisėto pardavimo kainos, didinant ją iki 200 procentų, o esant pažeidėjo tyčiai – iki 300 procentų, buvo sudarytos prielaidos pažeisti konstitucinį teisinės valstybės principą, nepaisyti konstitucinio materialinės ir moralinės žalos teisingo atlyginimo principo ir sumažinamos galimybės teismui vykdyti teisingumą, o tai nedera su Konstitucijos 109 straipsnio 1 dalimi.

Toma Birmontienė

Algirdas Taminskas